

Botersmokkel in de Kempen Stadsarchief Turnhout

José Heerman (1913-1994) is in de tweede helft van de vorige eeuw een “bekende Turnhoutenaar”. Hij wordt geboren in Sint-Niklaas en groeit op in Duffel maar verhuist na zijn huwelijk met Yvonne Verdick in 1939 naar Turnhout. Hij is dan al actief in de persbranche, als administratief medewerker bij het weekblad “De Stad Antwerpen” en bij uitgeverij “De Spaarnestad”. In Turnhout opent hij in de Otterstraat een boek- en papierhandel: “De Pelikaan”. Vanaf 1945 gaat José Heerman als “dagbladcorrespondent” aan de slag voor verschillende katholieke kranten. Hij bouwt zijn reputatie als journalist verder uit en wordt in 1958 de Turnhoutse redacteur voor Gazet van Antwerpen. Twee jaar later stapt hij over naar De Standaard en Het Nieuwsblad. Voor deze laatste kranten zal hij tot zijn pensioen in 1978 blijven werken. Zijn artikels ondertekent hij doorgaans met “JH.”. Twee maal start hij ook eigen bladen op. Deze bleken echter geen lang leven beschoren: “t Trouwe Kempenland” (1945-1947) en de “Pers-Echo” (1964-1965).

Heerman is niet alleen als journalist een bezige bij, hij is ook erg actief in het lokale verenigingsleven. In de jaren 1945-1950 zet hij mee zijn schouders onder lokale actiegroepen die ijveren voor de terugkeer van Leopold III als koning. Hij is ook bestuurslid van de Turnhoutse persbond, wordt adjunct-secretaris van het “Economisch Komitee voor de Kempen” (EKK) en is zelfs voorzitter van de ‘Vereniging voor Vreemdelingenverkeer’ van Turnhout. Hij is één van de grote bezielers van het ‘Nationaal Museum van de Speelkaart’, dat in 1969 zijn deuren opent.

José Heerman documenteert zijn werk als journalist met een steeds verder uitdeinend “archief”. Het omvat documentatiemappen over gebeurtenissen en onderwerpen in het arrondissement Turnhout én een tweede klassement van fotonegatieven. Alles is netjes toegankelijk via een systeem van steekkaarten. Als hij in 1966 zijn werkkamer inricht in een aparte woning in het Begijnhof, verhuist het hele klassement mee. Bij zijn pensionering telt dit zo’n 500 documentatiemappen en 60.000 fotonegatieven in 4200 envelopjes.

Enkele jaren na het overlijden van Heerman in 1994 kan de Stad Turnhout de documentatiemappen verwerven. Ze worden nu voor iedereen raadpleegbaar in het Stadsarchief. Sinds eind 2019 worden ook de negatieven in het Stadsarchief bewaard. Een selectie ervan zal er in de loop van 2020 worden gedigitaliseerd.

Eén van de onderwerpen die Heerman enorm boeit is smokkel, en dan vooral de periode van de botersmokkel tussen 1945 en 1965. Door het grote prijsverschil met Nederland kan er flink geld worden verdiend. Smokkelaars proberen met zware Amerikaanse wagens volgestouwd met boter de douaniers te snel af te zijn. Soms komt het tot vuurgevechten. Als journalist doet Heerman verslag van deze wilde achtervolgingen over kleine landwegen aan de grens en de processen die daarop volgen. Al in 1961 publiceert hij zijn eigen foto's in een paginagroot artikel. De beste foto's verzamelt hij in een apart fotoalbum. Hij leent ze ook uit voor tentoonstellingen. Na zijn pensioen blijft Heerman verzamelen en artikels schrijven over het onderwerp. Hij houdt daarnaast ook lezingen en spreekt voor de radio. Tot een boek over "smokkel in de Kempen" komt het helaas niet. Maar wat niet is kan nog komen, wie gaat er met zijn materiaal aan de slag?

Tekst: Bart Sas

Foto: Stadsarchief Turnhout

Archief & Musea Turnhout

Inventaris:

- Stadsarchief Turnhout. Fotocollectie van José Heerman, foto uit fotoalbum nr. 6, "De botersmokkel in de Kempen", met bijschrift "*Elke auto die in beslag werd genomen werd vanzelfsprekend grondig gekronroleerd. Voor de doeaniers vertoonde immers elke wagen andere biezonderheden.*"

Literatuur:

- Stadsarchief Turnhout.
Archief van journalist José Heerman, nr. 64#388 en 64#389..

Het object van de maand is een initiatief van Archief & Musea Turnhout. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze websites (doorklikken naar Object in de kijker).

Archief & Musea Turnhout • Druivenstraat 18 • B-2300 Turnhout

Tel: +32 14 44 33 98 • www.archiefenmuseaturnhout.be

v.u.: Paul Van Miert, Campus Blairon 200, B-2300 Turnhout

Vlaanderen
verbeelding werkt

